

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ
кафедра отоларингології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

в.о. директора Навчально-наукового інституту
безперервної підготовки лікарів
д.мед.н., професор Юрій СУХІН

_____ 202__ р.

**НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ЗА ФАХОМ
«ДИТЯЧА ОТОЛАРИНГОЛОГІЯ»**

(форма навчання – очно-заочна з елементами дистанційної освіти)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Складник освіти: післядипломна освіта, спеціалізація

Спеціальність: Отоларингологія

Контингент слухачів: лікарі-отоларингологи, лікарі-отоларингологи дитячі, які мають перерву в практичній діяльності, більш 3 років

Лекції – 20 годин (дистанційно)

Семінари – 68 годин (дистанційно)

Практичні заняття – 220 години (очно)

Іспит – 4 години (у т.ч. комп'ютерний контроль рівня знань – 2 години)

Всього – 312 годин

Тривалість навчання – 2 місяці

Робоча навчальна програма складена на підставі типового навчального плану та уніфікованої робочої програми циклу спеціалізації за фахом «Дитяча отоларингологія» співробітниками кафедри оториноларингології ОНМедУ.

Розробники:

- доцент Дєдикова І.В.
- асистент Тагунова І.К.
- асистент Андрєєв О.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри отоларингології ОНМедУ
Протокол № 1 від «28» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри отоларингології
професор

Сергій ПУХЛІК

Схвалено предметною цикловою методичною комісією Навчально-наукового інституту безперервної підготовки лікарів ОНМедУ
Протокол № 4 від «03» вересня 2024 р.

Голова предметної циклової методичної комісії
Навчально-наукового інституту
безперервної підготовки лікарів ОНМедУ

Сусанна ТИХОНОВА

Робоча програма переглянута та затверджена на засіданні кафедри отоларингології ОНМедУ

Протокол № _____ від «_____» _____ 202__ р.

Завідувач кафедри отоларингології
професор

Сергій ПУХЛІК

Робоча програма переглянута та затверджена на засіданні кафедри отоларингології ОНМедУ

Протокол № _____ від «_____» _____ 202__ р.

Завідувач кафедри отоларингології
професор

Сергій ПУХЛІК

ВСТУП

Навчальна програма призначена для підготовки лікарів-спеціалістів за фахом «Дитяча отоларингологія» і є нормативним документом, в якому визначається зміст навчання на циклі спеціалізації, встановлюються вимоги до обсягу та рівня професійної підготовки фахівця.

Мета циклу спеціалізації – перепідготовка лікарів - спеціалістів отоларингологів, відповідно до вимог освітньо - кваліфікаційної характеристики лікаря - спеціаліста зі спеціальності «Дитяча отоларингологія», а також лікарів отоларингологів дитячих, які мають перерву в практичній діяльності, більш 3 років

Також метою циклу спеціалізації з дитячої отоларингології є ознайомлення з основними досягненнями, насамперед, організації ЛОР - допомоги дитячому населенню України, питань діагностики та сучасних методів лікування захворювань ЛОР - органів у дітей, набуття необхідних для практики навичок та знань з невідкладної допомоги, основ клінічної фармакології.

Зміст програми охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь і практичних навичок, необхідних лікарю - спеціалісту дитячому отоларингологу для самостійної роботи з надання кваліфікованої допомоги хворим.

Для виконання даної програми в процесі навчання передбачена очно-заочна форма навчання з елементами дистанційної освіти. Лекції проводяться дистанційно, семінарські заняття також дистанційно, в режимі науково - практичних конференцій. З найбільш актуальних тем програми лікарі готують реферати, які обговорюються на семінарах. На практичних заняттях лікарі під керівництвом викладача опановують практичні навички з оториноларингології та суміжних дисциплін.

За бажанням курсантів може бути спланована позааудиторна самостійна робота слухачів, яка не включається в навчальний план. Самостійна позааудиторна робота слухача над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах кафедри, клініці. У необхідних випадках ця робота проводиться відповідно до заздалегідь складеного графіка, що гарантує можливість індивідуального доступу курсанта до необхідних дидактичних засобів.

Для виявлення рівня знань і навичок слухачів після кожного розділу проводиться проміжний контроль, за комп'ютерною тестовою програмою або інший вид контролю за рахунок годин, передбачених на семінарські заняття. Для заключного іспиту використовують атестаційну комп'ютерну тестову програму, затверджену Міністерством охорони здоров'я України та в ході реалізації програми передбачається заключний контроль рівня знань в формі іспиту (співбесіди), перелік питань, що виносяться на іспит додається.

Лікарі, які закінчили навчання на циклі спеціалізації, підлягають атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікаря - спеціаліста за фахом «Дитяча отоларингологія».

Результати навчання на циклі спеціалізації за фахом «Дитяча отоларингологія»

Лікар-отоларинголог дитячий повинен знати:

1. Загальні знання:

- основи законодавства про охорону здоров'я та основні директивні документи, якими керується дитяча отоларингологічна служба у своїй діяльності;
- організаційну структуру отоларингологічної служби, організацію роботи швидкої та невідкладної допомоги при ЛОР – захворюваннях у дітей;
- проведення аналізу основних показників діяльності дитячого ЛОР - відділення;
- правові питання діяльності дитячого лікаря - отоларинголога;
- питання організації ЛОР - допомоги дітям в екстремальних умовах (епідемії, землетруси, потопа);
- принципи санітарно-просвітньої роботи.

2. Спеціальні знання:

- топографічну і клінічну анатомію верхніх дихальних шляхів і вуха у віковому аспекті;
- фізіологію ЛОР – органів у дітей; взаємний зв'язок функціональних систем організму і рівні їх регуляції;
- клінічні і функціональні методи дослідження в дитячій отоларингології;
- причини виникнення патологічних процесів верхніх дихальних шляхів і вуха у дитячому віці; механізм їх розвитку і клінічні прояви у віковому аспекті;
- клінічну симптоматику, діагностику і лікування основних захворювань носа і приносових пазух, зовнішнього, середнього і внутрішнього вуха, глотки, гортані, трахеї і стравоходу, їх профілактику у дитячому віці;
- принципи надання невідкладної допомоги дітям при ургентній ЛОР - патології;
- клінічну симптоматику граничних станів в дитячій отоларингології;
- принципи підготовки хворих дітей до операції і ведення в післяопераційному періоді;
- питання асептики;
- засоби і методи знеболювання при отоларингологічних операціях у дітей;
- основи фармакотерапії в отоларингології дитячого віку, показання і протипоказання до санаторно - курортного лікування ЛОР – хворих дітей;
- дієтотерапія при ЛОР – захворюваннях дитячого віку;
- обладнання операційних, хірургічних інструментарій, який використовується при різних операціях на ЛОР – органах у дітей;

Лікар - отоларинголог дитячий повинен вміти:

- отримати інформацію про захворювання, виявити загальні і специфічні ознаки захворювання дитини, особливо у випадках, що потребують невідкладної допомоги, або інтенсивної терапії;
- оцінити важкість стану, прийняти необхідні міри для виведення хворої дитини з цього стану, встановити об'єм і послідовність реанімаційних заходів, надати необхідну термінову допомогу при анафілактичному шоку, гострій кровотечі, гострій серцевій і дихальній недостатності, гострих інтоксикаціях;
- визначити необхідність і об'єм спеціальних методів дослідження (лабораторних, рентгенологічних, функціональних та інш.), інтерпретувати їх результати;
- провести диференційну діагностику захворювань ЛОР – органів у дітей, обґрунтувати клінічний діагноз, план обстеження хворої дитини, показання та протипоказання до операції;
- обґрунтувати план лікування хворих дітей з патологією ЛОР - органів;
- обґрунтувати найбільш доцільний план операції при даній патології, виконати її в необхідному об'ємі;
- розробити схему післяопераційного ведення хворої дитини, профілактику післяопераційних ускладнень;

- скласти звіт про свою роботу, дати її аналіз;
- пальпацію, перкусію носа і приносних порожнин;
- передню риноскопію;
- середню риноскопію;
- задню риноскопію;
- читати рентгенограми, томограми, МРТ, КТ ЛОР - органів;
- дослідити дихальну і нюхову функції носа, взяти мазки із ЛОР - органів;
- провести пункцію верхньощелепної порожнини;
- трепанацію лобної пазухи;
- дослідити носоглотку ендоскопом;
- провести пальцьове дослідження носоглотки;
- провести орофарингоскопію;
- провести дослідження смакової функції;
- дослідити піднебінні мигдалики;
- дослідити гортаноглотку;
- провести пальпацію гортані, трахеї та граничних областей;
- непряму ларингоскопію;
- мікроларингоскопію;
- стробоскопію;
- пальпацію і перкусію сосковидного відростка;
- отоскопію;
- отомікроскопію;
- зондове обстеження перфорації над барабанної порожнини;
- дослідити прохідність слухової труби;
- провести акуметрію;
- розшифрувати тональну і надпорогову аудіограму;
- тимпанограму, данні акустичного рефлексу;
- оцінити спонтанні вестибулярні розлади;
- обстежити вестибулярний апарат (обертальна, калорична, пресорна, отолітова проби);
- аналізувати ністагм;
- проводити координаційні проби;
- провести ішемізацію слизової оболонки носа;
- промивання порожнини носа та приносних пазух методом переміщення лікувальних розчинів;
- хемокаусту нижніх носових раковин;
- гальванокаусту нижніх носових раковин;
- ультразвукову дезінтеграцію нижніх носових раковин;
- кріодеструкцію нижніх носових раковин;
- вазотомію нижніх носових раковин;
- промивання лакун піднебінних мигдаликів;
- видалити стороннє тіло з носа, глотки, зовнішнього слухового ходу;
- інфільтративну анестезію при операціях верхніх дихальних шляхів і вуха;
- видалити шляхом вимивання сірчаний корок;
- провести аплікаційну анестезію носа, глотки, гортані і вуха;
- ендоларингеальне вливання лікувальних розчинів;
- видалити стороннє тіло з гортані і гортаноглотки;
- виконати пункцію та розтин гематоми і абсцесу переділки носа, гематоми вушної раковини, паратонзиллярного і парафарингіального абсцесів;
- тимпанопункцію;
- транстимпанальне введення лікувальних розчинів;
- продування слухових труб по Політцеру;

- катетеризацію слухової труби з введенням лікувальних розчинів у слухову трубу;
- провести пневмомасаж барабанних перетинок;
- парамеатальну блокаду;
- зупинку носової кровотечі;
- задню і передню тампонаду носа;
- редресацію носа;
- репозицію кісткових відламків носа;
- зупинити кровотечу з глотки;
- зупинити кровотечу з вуха;
- біопсію ЛОР - органів;
- розтин абсцесу переділки носа;
- розтин заглоткового абсцесу;
- розтин паратонзиллярного абсцесу;
- розтин гематоми і абсцесу вушної раковини;
- обробку і зашивання ран;
- поліпотомію носа і видалення хоанального поліпа;
- нижню і середню конхотомію;
- операції на перегородці носа;
- гайморотомію;
- видалити фіброму гортані;
- аденотомію;
- тонзилотомію;
- тонзилектомію;
- конікотомію;
- трахеостомію;
- венесекцію, венепункцію;
- внутрішньо серцеве введення ліків;
- штучне дихання «рот в рот»;
- визначення групи крові, скритого гемолізу донорської крові і сумісності крові донора і реципієнта;
- трансфузію крові і лікувальних розчинів;
- десмургію в оториноларингології;
- оформити амбулаторну картку хворого;
- оформити історію хвороби.

Перелік практичних навичок і та оперативних втручань

№ з/п	Назва та кількість	Ступінь оволодіння
1	Отоскопія, мікроотоскопія.	+++
2	Дослідження рухливості барабанної перетинки.	+++
3	Пневмомасаж барабанної перетинки.	+++
4	Дослідження прохідності слухової труби по Тойнбі, Вальсальва.	++
5	Продування слухової труби по Політцеру.	+++
6	Катетеризація слухової труби.	++
7	Камертональне обстеження.	+++
8	Аудиометричне обстеження (мовне, тональне).	+++
9	Читання результатів тимпанометрії (імпедансометрії) та об'єктивної аудіометрії.	++
10	Вестибулометрія (спонтанні та експериментальні проби).	++
11	Видалення сторонніх тіл із зовнішнього слухового ходу.	+++
12	Туалет зовнішнього вуха.	+++

13	Введення турунди з лікарськими речовинами в зовнішній слуховий хід.	+++
14	Накладання пов'язки та компресу на вухо.	+++
15	Пальпація соскоподібних відростків.	+++
16	Видалення сірчаної пробки.	+++
17	Промивання аттика.	++
18	Промивання порожнини носа за Претцом.	+++
19	Пункція та дренивання верхньощелепної пазухи.	+++
20	Внутрішньоносова новокаїнова блокада.	++
21	Пальцеве дослідження носоглотки.	+++
22	Передня риноскопія.	+++
23	Задня риноскопія.	++
24	Обстеження нюхового аналізатора.	+++
25	Обстеження дихальної функції.	++
26	Дослідження чутливості слизової оболонки порожнини носа.	++
27	Хемокаустика нижніх носових раковин.	+
28	Видалення сторонніх тіл із носа.	+++
29	Надання невідкладної допомоги при атрезії хоан.	+++
30	Передня тампонада носа.	+++
31	Задня тампонада носа.	+++
32	Взяття мазка із ЛОР-органів для бактеріологічного дослідження.	+++
33	Орофарингоскопія.	+++
34	Біопсія із ЛОР-органів.	++
35	Читання рентгенограм ЛОР-органів.	+++
36	Читання результатів комп'ютерної та магніторезонансної томографії ЛОР-органів.	++
37	Промивання лакун мигдаликів.	+++
38	Видалення сторонніх тіл із глотки.	+++
39	Непряма ларингоскопія.	+++
40	Пряма ларингоскопія.	++
42	Підвісна ларингоскопія.	++
43	Ларингостробоскопія.	+
44	Пальпація гортані.	+++
45	Видалення стороннього тіла з гортані.	++
46	Інтубація гортані і трахеї.	++
47	Вливання лікарських розчинів у гортань.	++
48	Змащування слизової оболонки гортані.	++
49	Кріодеструкція пухлин глотки та гортані.	+
50	Догляд за трахеостомою та заміна трахеостомічної канюлі.	++
51	Пряма гіпофарингоскопія.	+
52	Езофагоскопія, фіброезофагоскопія.	+
53	Профілактичне бужування стравоходу.	++
54	Пункція та розтин отгематоми.	+++
55	Первинне хірургічне оброблення (ПХО) ран вушної раковини.	+++
56	Поліпотомія вуха.	++
57	Розтин фурункула зовнішнього вуха.	++
58	Тимпанопункція та міринготомія (парацентез барабанної перетинки).	+++
59	Антропункція.	+
60	Анротомія	++
61	Антродренаж.	++

62	Антромастоїдектомія (елементи).	++
63	Шунтування барабанної порожнини.	+
64	Радикальна операція на вусі (елементи).	+
65	Ультразвукова дезінтеграція нижніх носових раковин.	+++
66	Первинне хірургічне оброблення (ПХО) ран зовнішнього носа.	+++
67	Видалення синехій носової порожнини.	++
68	Часткова конхотомія.	+
69	Поліпотомія носа.	++
70	Видалення хоанального поліпа.	+++
71	Видалення кровоточивого поліпа порожнини носа.	++
72	Пункція та розтин гематоми носової перегородки.	+++
73	Пункція та розтин абсцеса носової перегородки.	+++
74	Редресація кісток зовнішнього носа.	+++
75	Септопластика (елементи).	++
76	Трепанопункція лобової пазухи.	++
77	Біопсія пухлин порожнини носа.	++
78	Гайморотомія (елементи).	++
79	Етмоїдотомія.	+
80	Поліпоетмоїдотомія (елементи).	+
81	Оперативні втручання при отогенних та риногенних внутрішньочерепних та орбітальних ускладненнях (елементи).	+
82	Ринопластика (елементи).	+
83	Аденотомія.	+++
84	Тонзилотомія.	+++
85	Тонзилектомія.	+++
86	Первинне хірургічне оброблення (ПХО) ран глотки.	++
87	Розтин паратонзиллярного абсцесу.	+++
88	Пункція та розтин заглоткового абсцесу.	++
86	Перев'язка зовнішньої сонної артерії (елементи).	+
90	Видалення папіломи глотки.	++
91	Конікотомія.	++
92	Трахеостомія.	++
93	Видалення папілом гортані.	+
94	Видалення поліпа гортані.	+
95	Видалення серединної кісти та нориці шії.	+

Примітка:

"+" - ознайомлений;

"++" - засвоїв;

"+++" - оволодів

**НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
«ДІТЯЧА ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЯ»**

Тривалість навчання – 2 місяці (312 годин)

Мета навчання: підготувати лікаря – дитячого отоларинголога та визначити рівень його знань та умінь, відповідно до кваліфікаційних вимог.

№	назва курсу	кількість навчальних годин				
		Л	С	П	ККЗ	Іспит
1	Організація оториноларингологічної допомоги дитячому населенню	-	2	2	-	-
2	Клінічна анатомія і фізіологія ЛОР -органів у дитячому віці та методи їх дослідження	2	10	12	-	-
3	Захворювання ЛОР – органів у дітей	14	44	176	-	-
4	Пухлини верхніх дихальних шляхів та вуха у дітей	2	4	10	-	-
5	Травми, сторонні тіла ЛОР – органів у дітей і невідкладна допомога при них	2	4	10	-	-
6	Основи дитячої аудіології та сурдології	-	2	6	-	-
7	Основи фоніатрії	-	2	4	-	-
Разом Всього		20	68	220	2	2
		312 годин				

**ПЕРЕЛІК ЛЕКЦІЙ ДЛЯ КУРСАНТІВ ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
«ДИТЯЧА ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЯ»**

№	Назва лекції	год	обладнання
1	Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження ЛОР - органів у дітей.	2	мультимедійне забезпечення
2	Гострі хвороби вуха у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	2	мультимедійне забезпечення
3	Хронічні хвороби вуха у дітей та їх ускладнення.	2	мультимедійне забезпечення
4	Гострі хвороби носа та приносних пазух у дітей та їх ускладнення.	2	мультимедійне забезпечення
5	Хронічні хвороби носа та приносних пазух у дітей та їх ускладнення.	2	мультимедійне забезпечення
6	Гострі захворювання горла у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	2	мультимедійне забезпечення
7	Хронічні хвороби горла у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	2	мультимедійне забезпечення
8	Гострі та хронічні захворювання гортані, трахеї, бронхів, стравоходу у дітей.	2	мультимедійне забезпечення
9	Доброякісні та злоякісні пухлини ЛОР - органів у дітей.	2	мультимедійне забезпечення
10	Травми, сторонні тіла, кровотечі ЛОР - органів у дітей.	2	мультимедійне забезпечення
ВСЬОГО		20	

**ПЕРЕЛІК СЕМІНАРІВ ДЛЯ КУРСАНТІВ ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
«ДИТЯЧА ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЯ»**

№	Назва теми семінарського заняття	год	обладнання
1	Організація ЛОР - допомоги дітям в поліклініці, в стаціонарі. Санітарна статистика та медична документація.	2	мультимедійне забезпечення
2	Клінічна анатомія, фізіологія ЛОР - органів у дитячому віці.	6	мультимедійне забезпечення
3	Методи обстеження хворих дітей із гострими захворюваннями та ушкодженнями ЛОР – органів. Загальноклінічні обстеження. Спеціальні методи дослідження.	6	мультимедійне забезпечення
4	Захворювання зовнішнього вуха. Клінічний розбір хворих дітей.	2	мультимедійне забезпечення
5	Гострі хвороби середнього вуха. Клінічний розбір хворих.	4	мультимедійне забезпечення
6	Хронічний гнійний середній отит, його форми. Методи консервативного і хірургічного лікування. Тимпанопластика.	4	мультимедійне забезпечення
7	Хвороби внутрішнього вуха. Лабіринтит. Клінічний розбір хворих дітей.	2	мультимедійне забезпечення
8	Отогенні внутрішньочерепні ускладнення. Клініка, діагностика, консервативні і хірургічні методи лікування.	2	мультимедійне забезпечення

9	Негнійні захворювання середнього вуха. Клінічний розбір хворих дітей.	2	мультимедійне забезпечення
10	Нейросенсорна приглуховатість та глухота. Скринінг новонароджених. Кохлеарна імплантація у дитячому віці. Реабілітація приглуховатих та глухих дітей.	4	мультимедійне забезпечення
11	Гострі запальні захворювання носа: бешиха носа, фурункул, гострий риніт. Особливості перебігу у немовлят.	2	мультимедійне забезпечення
12	Гостре запалення приносових пазух. Клінічний розбір хворих дітей.	4	мультимедійне забезпечення
13	Хронічні хвороби носа і приносових пазух у дітей. Клінічний розбір хворих дітей.	4	мультимедійне забезпечення
14	Орбітальні і внутрішньочерепні ускладнення риногенного характеру у дітей. Клінічний розбір хворих.	2	мультимедійне забезпечення
15	Гострий та хронічний фарингіт. Фарингомікоз. Клініка, діагностика, методи лікування.	2	мультимедійне забезпечення
16	Аденоїдит, аденоїдні розрощення. Клініка, діагностика, методи лікування. Аденоотомія.	2	мультимедійне забезпечення
17	Гострий та хронічний тонзиліт. Консервативні та хірургічні методи лікування. Кріотонзилотомія.	2	мультимедійне забезпечення
18	Ускладнення ангін: паратонзиллярний абсцес, залотковий абсцес, парафаренгіальний абсцес. Клініка, діагностика, методи лікування.	2	мультимедійне забезпечення
19	Гострі захворювання гортані, трахеї: гострий ларингіт, гортанна ангіна, гострий трахеїт.	2	мультимедійне забезпечення
20	Гострий стенозуючий ларинготрахеобронхіт у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	2	мультимедійне забезпечення
21	Гострий стенозуючий ларинготрахеобронхіт у дітей. Методи інтенсивної терапії	2	мультимедійне забезпечення
22	Дифтерія глотки, гортані. Клініка, діагностика, методи лікування.	2	мультимедійне забезпечення
23	Специфічні гранульоми ЛОР-органів у дитячому віці. Клінічний розбір хворих дітей.	2	мультимедійне забезпечення
24	Пухлини ЛОР-органів у дітей. Клінічний розбір хворих дітей.	2	мультимедійне забезпечення
25	Травми, сторонні тіла, кровотечі ЛОР-органів у дітей. Клінічний розбір хворих дітей.	2	мультимедійне забезпечення
ВСЬОГО		68	

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ КУРСАНТІВ
ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
«ДИТЯЧА ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЯ»**

№	Назва теми практичного заняття	год
1	Клінічна анатомія і фізіологія ЛОР-органів у дитячому віці.	6
2	Методи обстеження хворих дітей із гострими захворюваннями та ушкодженнями ЛОР – органів. Загальноклінічні обстеження. Спеціальні методи дослідження.	10
3	Методи дослідження слуху: тональна порогова та надпорогова аудіометрія, мовна, шумова, ігрова аудіометрія,	4
4	Методи дослідження слуху: імпедансометрія, динамічна тимпанометрія, слухові викликані потенціали.	4

5	Захворювання зовнішнього вуха у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	6
6	Гострі захворювання вуха у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	10
7	Хронічні захворювання вуха у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	12
8	Лабіринтит. Шліхи розповсюдження інфекції во внутрішнє вухо. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих дітей.	4
9	ОВУ у дітей. Методи консервативного і хірургічного лікування.	6
10	Негнійні захворювання середнього вуха у дітей: сальпінгоотит, секреторний отит, адгезивний середній отит. Клініка, діагностика, методи лікування хворих дітей.	4
11	Окремі питання отоневрології дитячого віку: черепно-мозкова травма, неврінома VIII пари ЧМН, невropатія лицевого нерва.	4
12	Нейросенсорна приглуховатість та глухота. Скринінг новонароджених. Кохлеарна імплантація. Реабілітація приглуховатих та глухих дітей.	6
13	Захворювання зовнішнього носа. Клініка, діагностика, методи лікування.	4
14	Гострі захворювання носа. Клініка, діагностика, лікування.	6
15	Хронічні захворювання носа. Клініка, діагностика, методи лікування.	6
16	Гострі захворювання приносних пазух у дітей. Клінічка, діагностика, методи лікування.	8
17	Хронічні хвороби приносних пазух у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	8
18	Алергічний риніт. Клініка, діагностика, методи лікування.	4
19	Орбітальні і внутрішньочерепні ускладнення риногенного характеру у дітей. Клініка, діагностика, консервативні методи лікування.	6
20	Гострий та хронічний фарингіт. Фарингомікоз. Клініка, діагностика, методи лікування.	4
21	Аденоїдит, аденоїдні розрощення. Клініка, діагностика, методи лікування.	6
22	Гіпертрофія носоглоткового і піднебних мигдаликів. Клініка, діагностика, методи лікування.	4
23	Гострі превинні та вторинні тонзиліти. Класифікація ангін. Клініка, діагностика, методи лікування.	8
24	Хронічний тонзиліт. Класифікація, місцеві ознаки, види декомпенсації. Клініка, діагностика, методи лікування.	10
25	Ускладнення гострого та хронічного тонзиліту у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	4
26	Гострі захворювання гортані, трахеї у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	4
27	Гострий стенозуючий ларинготрахеобронхіт. Клініка, діагностика, методи лікування.	6
28	Епіглотит у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	2
29	Стенози гортані у дітей. Причини, класифікація, клініка, діагностика, методи лікування.	6
30	Хронічний захворювання гортані, трахеї. Клініка, діагностика, методи лікування.	4
31	Опіки і рубцеві стенози стравоходу. Лікування, профілактичне бужування стравоходу.	4
32	Захворювання голосового апарату. Методи лікування дітей з розладами голосу.	4
33	Діфтерія горла, гортані у дітей. Клініка, діагностика, диф. діагностика, методи лікування.	2
34	Специфічні захворювання ЛОР-органів у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	2
35	Доброякісні пухлини ЛОР-органів у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.	6

36	Передракові стани і злоякісні пухлини ЛОР-органів у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування та профілактики.	6
37	Травми, сторонні тіла і кровотечі вуха. Клініка, діагностика, методи лікування.	6
38	Травми і сторонні тіла носа і приносових пазух. Носові кровотечі. Клініка, діагностика, методи лікування.	6
39	Травми і сторонні тіла, кровотечі горла, гортані, трахеї, бронхів, стравоходу. Кровотечі з глотки, гортані, трахеї, стравоходу, трахеостоми. Клініка, діагностика, методи лікування.	6
ВСЬОГО		220

Матеріально-технічні умови реалізації програми – навчальні аудиторії для проведення лекційних, семінарських та практичних занять, мультимедійне обладнання, навчальні і мультимедійні програми (фільми, слайди, таблиці, муляжі, інструментарій), операційні, перев'язочні, маніпуляційні кабінети на практичних базах медичних організацій і підрозділів відповідного профілю.

Навчально-методичне забезпечення програми – навчально-методичні розробки, алгоритми обстеження пацієнтів, алгоритми надання невідкладної допомоги, медична та статистична документація.

Форми оцінки знань та критерії успішності

Поточний контроль: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, оцінювання комунікативних навичок під час рольової гри, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Заключний контроль: в формі іспиту - вирішення ситуаційних завдань, оцінка оволодіння практичними навичками та вміннями, співбесіда.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

1. Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
  - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
2. Оцінка практичних навичок та маніпуляцій з теми заняття:
  - методи: оцінювання правильності виконання практичних навичок;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
3. Оцінювання роботи із пацієнтом з теми заняття:
  - методи: оцінювання: а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом, б) правильність призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, в) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу, г) обґрунтування клінічного діагнозу, д) складання плану лікування;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
«5»	Слухач вільно володіє матеріалом, бере активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, впевнено демонструє практичні навички під час огляду хворого та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«4»	Слухач добре володіє матеріалом, бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду хворого та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з

	деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«3»	Слухач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду хворого та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.
«2»	Слухач не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички під час огляду хворого та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень.

Слухач допускається до іспиту за умови виконання вимог навчальної програми.

Критерії успішності

Критерієм успішності виконання програми навчання є висновок екзаменаційної комісії – іспит «склав». За результатами іспиту слухач отримує сертифікат встановленого зразку.

Перелік питань, що виносяться на іспит

1. Клінічна анатомія і фізіологія ЛОР – органів у дітей.
2. Методи обстеження хворих дітей із гострими захворюваннями та ушкодженнями ЛОР – органів. Загальноклінічні обстеження. Спеціальні методи дослідження.
3. Гострий нежить. Клініка, діагностика, лікування. Гострий нежить у немовлят.
4. Гострий стенозуючий ларинготрахеобронхіт у дітей. Клініка, діагностика, диференційна діагностика, методи лікування.
5. Отоанtrit. Клініка, діагностика, методи лікування.
6. Сторонні тіла ЛОР - органів у дітей. Клініка, діагностика, методи усунення сторонніх тіл.
7. Нейросенсорна приглуховатість і глухота. Клініка, діагностика, методи лікування. Скрінінг новонароджених.
8. Гострі та хронічні синуїти. Клініка, діагностика, методи лікування. Особливості перебігу у дитячому віці.
9. Хронічний гнійний середній отит у дітей. Клініка, діагностика, методи консервативного і хірургічного лікування.
10. Аденоїдит. Аденоїдні розрощення. Клініка, діагностика, лікування.
11. Вроджені аномалії і набуті дефекти носа, приносових пазух у дітей.
12. Гострий середній отит. Клініка, діагностика, методи лікування. Особливості перебігу у дитячому віці
13. Внутрішньочерепні і внутрішньоорбітальні ускладнення риногенного характеру у дітей. Клініка, діагностика, методи лікування.
14. Кровотечі ЛОР – органів у дітей. Клініка, діагностика, методи зупинки.
15. Отогенні внутрішньочерепні ускладнення у дітей.
16. Тонзиліт. Класифікація, діагностика, диференційна діагностика, загальні принципи обстеження та лікування.
17. Методи хірургічного лікування ХГСО.
18. Ускладнення гострого та хронічного тонзилітів. Клініка, діагностика, основні методи лікування.
19. Мастоїдит, його атипичні форми. Клініка, діагностика, методи лікування.
20. Гострий фарингіт, фарингомікоз. Клініка, діагностика, методи лікування.
21. Гострі первинні та вторинні тонзиліти. Класифікація ангіні. Клініка, діагностика, методи лікування. Ускладнення.

22. Нейросенсорна приглуховатість та глухота. Скринінг новонароджених. Кохлеарна імплантація. Реабілітація приглуховатих та глухих дітей.
23. Гострі захворювання приносових пазух у дітей. Клінінка, діагностика, методи лікування.
24. Хронічні хвороби приносових пазух у дітей. Клінінка, діагностика, методи лікування.
25. Епіглотит у дітей. Клінінка, діагностика, методи лікування.
26. Доброякісні пухлини ЛОР-органів у дітей. Клінінка, діагностика, методи лікування.
27. Травми і сторонні тіла носа і приносових пазух. Носові кровотечі. Клінінка, діагностика, методи лікування.
28. Захворювання зовнішнього вуха у дітей. Клінінка, діагностика, методи лікування.
29. Негнійні захворювання середнього вуха у дітей: сальпінгоотит, секреторний отит, адгезивний середній отит. Клінінка, діагностика, методи лікування хворих дітей.
30. Стенози гортані у дітей. Причини, класифікація, клінінка, діагностика, методи лікування.

Рекомендована література

Основна:

1. Попович В.І. Сучасні стандарти лікування гострих запальних захворювань ЛОР - органів (Рекомендації). – Київ, 2019. – 80 с.
2. Євчев ФД, Пухлік СМ, Титаренко ОВ, Євчева АФ, Гаєвський ВВ. Сучасна невідкладна допомога хворим із гострими та хронічними захворюваннями ЛОР-органів та при їх ускладненнях. Одеса: Олді +; 2023. 273 с.
3. Попович ВІ, Кошель ІВ, Пухлік СМ. Запальні та незапальні захворювання верхніх дихальних шляхів : навч.-метод. посіб. для студентів, інтернів вищ. мед. навч. закл. та лікарів. Київ: ТОВ Доктор-Медіа-Груп; 2024. 176 с.
4. Науменко О.М., Васильєв В.М., Дєєва Ю.В., Безшапочний С.Б. Невідкладна допомога в оториноларингології: навчальний посібник // Всеукраїнськб спеціалізоване видавництво «Медицина». – 2019. – 144с.
5. Бабінець Л.С, Бездітко П.А., Пухлік С.М. та ін Сімейна медицина: у 3 кн.:підручник. Кн.3. Спеціальна частина. Поліпрофільність загальної лікарської практики. – к., 2017. – 680 с.
6. Мітін Ю.В., Науменко О.М., Дєєва Ю.В., Шевчук Ю.В., Островська О.О. Посібник до практичних занять з оториноларингології для викладання за кредитно-модульною системою: Навчальний посібник. – К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 136 с.
7. Попович ВІ, Кошель ІВ, Пухлік СМ. Риніти: сучасні клінічні рекомендації. Практичні аспекти : навчальний посібник. Київ:ТОВ Доктор-Медіа-Груп; 2023. 108 с.
8. Заболотний Д.І., Мітін Ю.В., Безшапочний С.Б., Дієва Ю.В. Оториноларингологія. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 460 с.
9. Мітін Ю.В., Науменко О.М., Дєєва Ю.В. Посібник до практичних занять з оториноларингології для викладання за кредитно-модульною системою: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Асканія», 2020. – 165 с.
10. Лайко А.А., Косаковський А.Л., Заболотна Д.Д., Борисенко О.М., Синяченко В.В., Тимчук С.М., Косакувська І.А., Шух Л.А., Сегал В.В., Гавриленко Ю.В. Дитяча оториноларингологія: Національний підручник. – К.: Логос, 2015. – 576 с.
11. Євчев Ф.Д. Пропедевтика захворювань ЛОР-органів та невідкладна допомога в оториноларингології.- Одеса «Астропринт», 2010.- 248 с.
12. Вказівки з воєнно-польової хірургії / за ред.. Я.Л.Заруцького, А.А.Шудрака.-К.:СПД Чалчинська Н.В.,2020.-396 с.
13. [R.Corbidge](#), [N.Steventon](#). Oxford Handbook of ENT and Head and Neck Surgery//Paperback, 2020. - 496 p.
14. Y.Mitin, Y.Deyeva, Y.Gomza, V. Didkovskiy etc. Otorhinolaryngology// Medicine, 2018. – 264p.
15. R.Probst, G.Grevers, H.Iro. Basic Otorhinolaryngology. A Step-by-Step Learning Guide//Thieme, 2021. – 430p.
16. [M. M Paparella](#). Paparella'S Otolaryngology Head & Neck Surgery (2 Volumes)// Hardcover, 2020. – 460p.
17. Pukhlik S.M., Titarenko O.V. Otorhinolaryngology// Odessa, 2018. – 172 p.

Додаткова:

1. Науменко О.М., Задорожня А.Г., Юрочко Ф.Б. Антимікробна терапія в оториноларингології// [Медкнига](#), 2016. – 104с.
2. Ургентна отоларингологія / Под ред. Науменко А.Н., Васильєва В.М., Дєєвой Ю.В./ Довідник лікаря «Ургентна оториноларингологія» - К.: ООО «Бібліотека здоров'я України», 2015. – 218 с.
3. Пухлик С.М., Титаренко О.В. Лікування сенсоневральної туговухості: Методичні рекомендації для лікарів. – Одесса, 2009. – 24 с.

4. Пухлик Б.М., Пухлик С.М., Анісимов М.В. Лікарська алергія в стоматології. – Одеса, 2010. – 112 с.
5. Заболотний Д.І., Лайко А.А., Мельников О.Ф. [та ін.]. Гіпертрофія лімфаденоїдної тканини глотки – К., Логос, 2009. – 175 с.
6. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Гарюк Г.І. [та ін.]. Хронічний риніт. – К.: Логос, 2016. – 147 с.
7. Заболотний Д.І., Тімен Г.Е., Лайко А.А. [та ін.]. Ангіофіброма основи черепа. - К.: Логос, 2017. – 144 с.
8. Євчев Ф.Д. Злоякісні пухлини гортані. – Одеса: Астропринт, 2018. – 328 с.
9. Лайко А.А., Косаковський А.Л., Заболотна Д.Д., Борисенко О.М., Синяченко В.В., Тимчук С.М., Косакувська І.А., Шух Л.А., Сегал В.В., Гавриленко Ю.В. Дитяча оториноларингологія: Національний підручник. – К.: Логос, 2015. – 576 с.
10. Безшапочний С.Б., Гасюк Ю.А., Смянов Е.В. Гиперплазия и воспаление глоточной миндалины.-К.: Логос, 2017. - 123 с.: іл.-Бібліогр.: с. 112-123.
11. Косаковський А.Л., Юрочко Ф.Б. Середній отит // Міні-атлас.-К.:Тов. «Біокодекс Україна», 2017.- 49 с.
12. Безшапочний С.Б., Гасюк Ю.А., Лобурець В.В. Сучасний підхід в лікуванні гострих риносинуситів. – Полтава, 2015. – 52 с.
13. Безшапочний С.Б., Гасюк Ю.А., Лобурець В.В. Клініко-морфологічні аспекти риносинуситів. – К.: ООО «Вістка», 2013. – 150 с.
14. Заболотний Д.І., Євчев Ф.Д. Діагностика та хірургічне лікування хворих з пухлинами фаринго-парафареніальної зони: (монографія). – Одеса: Астропринт, 2018. – 208 с.
15. Пухлик Б.М. Полінноз. – Вінниця, 2018. – 59 с.
16. Органозберігаюче лікування раку гортані, рота глотки, їх рецидивів та ускладнень (руководство) / (Р.А.Абизов и др.); под. ред. Д.И.Заболотного и др.. – К. : ТОВ «Бібліотека «Здоров'я України», 2016. – 316 с.
17. Заболотний Д.І., Мінін Ю.В., Лайко А.А., Шух Л.А. Синдром обструктивної зупинки дихання під час сну.- К.:Логос, 2015. – 183 с.
18. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Косаковський А.Л., Заболотна Д.Д., Гладуш Ю.І., Гавриленко Ю.В., Косаківська І.А., Шух Л.А., Дячук В.В., Біль Б.Н. Фронтит. - К.: Логос, 2015 .- 154с.
19. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Косаковський А.Л.,Березнюк В.В., Ткаліна А.В., Заболотна Д.Д., Ткаліна А.В., Гавриленко Ю.В., Косаківська І.А., Шух Л.А., Таран М.В. Дячук В.В., Етмоїдит - К.: Логос, 2015 .- 213с.
20. [S.N.Kumar](#). Clinical Cases In Otolaryngology// Paperback, 2020. – 260p.
21. [R.Pasha](#), [J.S.Golub](#). Otolaryngology-Head and Neck Surgery : Clinical Reference Guid// Paperback, 2019. - 800 p.
22. [J. A.Seikel](#), [D.G.Drumright](#), [D.J.Hudock](#). Anatomy and Physiology for Speech, Language, and Hearing //Format Hardback, 2019. - 700 p.
23. [K.S.Helfer](#), [E.L.Bartlett](#), [A.N.Popper](#), [R.R.Fay](#). Aging and Hearing: Causes and Consequences// Hardback< 2020. – 326p.
24. [A.Al-Qahtani](#), [H.Haidar](#), [A.Larem](#). Textbook of Clinical Otolaryngology// Hardback, 2021. - 1155 p.
25. Z.Mu, [J.Fang](#). Practical Otorhinolaryngology, Head and Neck Surgery: Diagnosis and Treatment// Hardback, 2021. - 314 p.
26. [H.H.Ramadan](#), [F.M.Baroodly](#). Pediatric Rhinosinusitis// Paperback, 2020. - 300 p.
27. [P.W.Flint](#), [B.H.Haughey](#), [V.J.Lund](#), [K.T.Robbins](#), [J.R.Thomas](#), [M.M.Lesperance](#), [H.W.Francis](#). Cummings Otolaryngology: Head and Neck Surgery, 3-Volume Set// Format Hardback, 2020. - 3568 p.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Галузеві стандарти та клінічні настанови МОЗ України за спеціальністю
Отоларингологія
https://www.dec.gov.ua/cat_mtd/otorinolaringologiya/
2. Електронний сайт бібліотеки ОНМедУ - <http://libblog.odmu.edu.ua/>
3. Електронний сайт Національної наукової медичної бібліотеки України
<https://library.gov.ua/>
4. Освітній портал НМУ імені О. О. Богомольця - <https://nmuofficial.com/>
4. Наукові бази даних бібліотеки НМУ імені О. О. Богомольця –
<https://librarynmu.com/bazy-danykh>